

Javne nabavke

Javne nabavke u oblasti odbrane

SADRŽAJ:

- [Pojam javne nabavke u oblasti odbrane](#)
- [Posebne karakteristike nabavke u oblasti odbrane](#)
- [Javne nabavke u oblasti odbrane u Evropskoj uniji](#)
- [Regulatorni okvir: Primarno zakonodavstvo EU – opća pravila i načela](#)
- [Regulatorni okvir: Sekundarno zakonodavstvo EU – Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti](#)
- [Druga pitanja \(kompenzacije, paralelni režimi\)](#)
- [Dodatne informacije](#)

Objavljivanje odobrila Karen Hill, rukovoditeljica programa SIGMA

Pojam javne nabavke u oblasti odbrane

Javna nabavka iz oblasti odbrane je postupak putem kojeg naručioc iz oblasti odbrane nabavljaju različita dobra, usluge ili radove koji su im potrebni kako bi obavljali svoje dužnosti. Na primjer, ovi naručioc nabavljaju kancelarijski materijal i IT opremu kako bi obavljali svoje administrativne dužnosti; oni nabavljaju hranu za vojnike; usluge čišćenja za zvanične prostorije; podmornice; borbene mlazne avione; oklopna vozila, municiju, rakete (projektili) i drugi odbrambeni materijal koji služi za zaštitu nacionalne sigurnosti i teritorijalnog integriteta, ili za ispunjavanje drugih međunarodnih obaveza, na primjer, učestvovanje u mirovnim operacijama u inozemstvu; oni također nabavljaju relevantne usluge održavanja kako bi materijal za odbranu održavali spremnim za djelovanje na jedan kontinuiran i lak način.

Iako ne postoji mjerodavna definicija pojma javne nabavke u oblasti odbrane, ova nabavka bi se vjerovatno mogla definirati u *širem* i *užem* smislu.

Javna nabavka u oblasti odbrane obuhvata *svaku* nabavku koju provode naručioc iz oblasti odbrane. Ovdje, pojam nabavke u oblasti odbrane obuhvata *sve* gore navedene primjere: nabavku kancelarijskog materijala, IT opreme, aviona, podmornica itd.

Javna nabavka u oblasti odbrane u *užem* smislu obuhvata samo dobra i usluge *proizvedene* ili namijenjene da budu *korištene* u *isključivo vojne svrhe*, naime, primjenjujući gore navedene primjere, nabavke podmornica, borbenih aviona, oklopnih vozila, municije, raketa i usluga povezanih s njima. Moglo bi se reći da ova uža definicija također obuhvata nabavke tehnologija „dvostruke namjene“, tj. tehnologija koje bi mogle da se koriste, u principu, i za vojne i za nevojne svrhe, pod uslovom da je nabavka izvršena prvenstveno za vojnu upotrebu i da su u specifikacije ovih „tehnologija za dvostruku upotrebu“ unijete određene izmjene kako bi odgovarale vojnim zahtjevima.

Razlika između definicija nabavke u oblasti odbrane u *užem* i *širem* smislu odražava činjenicu da su neke aktivnosti nabavke u oblasti odbrane bliže povezane sa suštinom onoga što bi se moglo nazvati nacionalna odbrana i nacionalna sigurnost i često ih karakterizira složena priroda relevantnih tehnologija (npr. u *užem* smislu), dok su druge aktivnosti nabavki u istom sektoru očigledno, u principu, manje osjetljive prirode (nabavka nevojne opreme i usluga). Ova razlika dalje ukazuje na činjenicu da osjetljivije nabavke treba da podliježu regulatornom režimu koji priznaje njihove specifičnosti i pokušava da uspostavi ravnotežu između otvorenosti i transparentnosti postupka nabavke, s jedne strane, i zaštite osnovnih sigurnosnih interesa države koja je naručilac, s druge strane.

Ovaj informativni dokument se fokusira na nabavke materijala za odbranu koji je, zbog svoje prirode i namijenjene upotrebe, usko povezan s pojmom odbrane i sigurnosti. Drugim riječima, on se bavi javnim nabavkama u oblasti odbrane u *užem* smislu. Upotreba termina „nabavka u oblasti odbrane“ u preostalom dijelu ovog informativnog dokumenta o javnim nabavkama odražava ovu definiciju u *užem* smislu.

Posebne karakteristike nabavke u oblasti odbrane

Po samoj svojoj prirodi, nabavka u oblasti odbrane ima neka specifična svojstva.

Prvo, ona se razlikuje od opće javne nabavke u kvalitativnom smislu činjenicom da se bavi nacionalnom sigurnošću i odbranom.

Drugo, češće nego obično, oprema za odbranu uglavnom se sastoji od sklapanja tehnološki komplikovanih, zasebnih elemenata.

Kao posljedica ove kombinacije strateških i sigurnosnih imperativa i složenosti predmeta ugovora, mnoge zemlje širom svijeta uvele su različite pravne propise o javnim nabavkama u

oblasti odbrane koji odstupaju od općih standarda otvorenosti i transparentnosti koji se obično zahtijevaju u javnim nabavkama.

Stepen odstupanja pravnih propisa za javne nabavke u oblasti odbrane od općih standarda otvorenosti i transparentnosti varira između nadležnosti, ali uvijek podrazumijeva šire granice diskrecije za naručioce nego obično.

Nažalost, ova atmosfera tajnosti i smanjene transparentnosti, zajedno sa širim nego obično područjem diskrecije za naručioce, lako postaje plodno tlo za protekcionizam, korupciju i neefikasno korištenje javnih dobara.

Javne nabavke u oblasti odbrane u Evropskoj uniji

Javne nabavke u oblasti odbrane čine znatan segment javnih nabavki u EU. Ukupni troškovi za odbranu 28 država članica EU iznose otprilike 200 milijardi EUR. Ova brojka obuhvata oko 90 milijardi EUR za nabavke općenito (naime, nabavljanje, rukovanje i održavanje) i oko 50 milijardi EUR za nabavljanje nove odbrambene opreme posebno.

Uprkos značajnim sredstvima koje države članice EU izdvajaju za nabavke u oblasti odbrane, ugovori o nabavkama u oblasti odbrane godinama podliježu različitim nacionalnim režimima javnih nabavki, s različitim pravilima i postupcima nabavki. Ove razlike preko nacionalnih granica obeshrabrivale su, i u nekim slučajevima čak sprečavale (*de jure* ili *de facto*), prekograničnu konkurenciju. Kao rezultat toga, nikada nije postojalo istinsko panevropsko tržište nabavki u oblasti odbrane već 28 nacionalnih tržišta ograđenih regulatornim preprekama koje sprečavaju ulazak na tržište, a imaju za cilj zaštitu nacionalnih odbrambenih industrija.

Fragmentacija prema nacionalnim granicama onoga što bi moglo da bude tržište na nivou EU za javne nabavke u oblasti odbrane i nacionalne protekcionističke industrijske politike bili su smatrani (pogrešno, kao što je u nastavku objašnjeno) dozvoljenim članom 346 Ugovora o funkcioniranju Evropske unije (UFEU). Zapravo, ovo pogrešno tumačenje člana 346 bilo je toliko rasprostranjeno da su često čak i nabavke u oblasti odbrane koje su neosjetljive prirode – na primjer kancelarijskog materijala, usluga čišćenja, nabavke hrane – pogrešno bile izuzimane od propisa EU o javnim nabavkama. Važno je ovdje navesti da su ugovori o nabavkama nevojne opreme ili usluga u oblasti odbrane **oduvijek bili obuhvaćeni** Direktivom o nabavkama u javnom sektoru¹.

Pojava Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike (ZBOP-CSDP)², čiji je cilj da učini EU globalnim akterom u oblastima odbrane i sigurnosti, zahtijeva konkurentnu i živu industrijsku bazu evropske odbrane. Fragmentacija prema nacionalnim granicama i protekcionističke nacionalne politike u kombinaciji s budžetskim ograničenjima stvaraju neefikasnost i dupliranje sredstava koji štetno djeluju na konkurentnost i, konačno, mogli bi da podriju kredibilitet ZBOP.

Iz ovih razloga Evropski parlament je pozvao Evropsku komisiju da dà konkretne prijedloge za reforme industrija, tržišta i javnih nabavki u oblasti odbrane. Najkonkretniji rezultat ovog procesa bio je donošenje Direktive 2009/81/EZ (Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti), koja ima za cilj, između ostalog, da otvori postupke javnih nabavki u oblasti odbrane na nacionalnom nivou za konkurenciju unutar Unije i na taj način formira istinsko panevropsko tržište javnih nabavki u oblasti odbrane.

¹ Direktiva 2014/24/EU o javnim nabavkama i stavljanju van snage Direktive 2004/18/EZ od 26. februara 2014.

² CSDP je uspostavljena 1999. u prvobitnom obliku kao Evropska sigurnosna i odbrambena politika (EBOP-ESDP) – Lisabonskim ugovorom preimenovana je u ZBOP-CSDP.

Regulatorni okvir: Primarno zakonodavstvo EU

Opća pravila i načela

S pravne tačke gledišta, nabavke u oblasti odbrane sastavni su dio unutrašnjeg tržišta i kao takve podliježu općim načelima i pravilima sadržanim u evropskim ugovorima. Naročito nabavke u oblasti odbrane podliježu osnovnim pravilima i načelima:

- nediskriminacije na osnovu nacionalnosti;
- slobodnog kretanja dobara;
- slobodnog kretanja usluga;
- slobodnog kretanja poslovnog nastanjivanja.

Pored toga, one podliježu općim pravnim načelima priznatim od Suda pravde EU (SPEU). Ova načela uključuju:

- jednak tretman;
- međusobno priznavanje;
- transparentnost;
- proporcionalnost.

Važno je napomenuti da se ova pravila i načela primjenjuju na dodjelu ugovora o javnim nabavkama čak i kada ovi ugovori ne spadaju u područje primjene različitih Direktiva o javnim nabavkama (u javnom sektoru, u komunalnim djelatnostima³ i u oblasti odbrane i sigurnosti). Na primjer, ona važe za ugovore o javnim nabavkama čije je vrijednost ispod relevantnih pragova EU (s izuzetkom, možda, ugovora o javnim nabavkama veoma niske vrijednosti koji ne privlače prekogranično interesovanje) ili ugovore o koncesijama za usluge (koji u slučaju javnog sektora ne spadaju pod područje primjene Direktive o nabavkama u javnom sektoru). Ovo znači da su ova pravila i načela važila za ugovore o nabavkama u oblasti odbrane i prije usvajanja Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti.

Izuzimanje zbog sigurnosti prema članu 346 UFEU

Član 346 UFEU utvrđuje da države članice mogu da odstupe od pravila i načela zakonodavstva EU i da usvoje vanredne mjere u oblasti trgovine municijom i proizvodnje municije, kao i drugog vojnog materijala, ako su ove mjere neophodne za zaštitu njihovih *osnovnih sigurnosnih* interesa. Pored toga, ove mjere ne bi trebale negativno uticati na trgovinu unutar Unije proizvodima koji se ne odnose na odbranu.

Kao što je već spomenuto, ovu odredbu su mnoge države članice pogrešno tumačile kao utvrđivanje na zajedničkoj osnovi „*en bloc*“ automatskog izuzimanja nabavki u oblasti odbrane od pravila i načela zakonodavstva EU. Određen broj slučajeva koji su završili pred SPEU jasno je pokazao da je takvo široko tumačenje ove odredbe nezakonito.

U decembru 2006. Evropska komisija je objavila interpretativno saopštenje (*COM (2006) 779 Final, Interpretative Communication on the Application of Article 296 of the Treaty in the Field of Defence Procurement [Interpretativno saopštenje o primjeni člana 296 Ugovora u oblasti javnih nabavki u oblasti odbrane]*) u kojem objašnjava svoje stavove po pitanju pravilnog tumačenja člana 346 UFEU. Iako ovo interpretativno saopštenje nije zakonski obavezujuće, ono je važno zato što objašnjava kako će Komisija obavljati svoju ulogu čuvara zakonodavstva EU kada se ono suočava s nacionalnim mjerama u oblasti javnih nabavki u oblasti odbrane za koje se čini da su u suprotnosti sa zakonodavstvom EU.

³ Direktiva 2014/25/EU o javnim nabavkama subjekata koji posluju u sektorima vodoprivrede, energetike, saobraćaja i poštanskih usluga i stavljanju van snage Direktive 2004/17/EZ od 26. februara 2014.

Prema ovom interpretativnom saopštenju, države članice jedino mogu da izaberu da odstupe od pravila i propisa EU u oblasti javnih nabavki u oblasti odbrane na *ad hoc* osnovi i pozivajući se na član 346 UFEU. Drugim riječima, države članice ne mogu izuzeti nabavke u oblasti odbrane iz područja primjene EU u općem smislu. Pored toga, kada se pozivaju na ovaj član, države članice treba da dokažu da su ispunile uslove za primjenu ove odredbe. Države članice naročito treba da pokažu da:

- nacionalne mjere obuhvataju robu iz oblasti odbrane navedenu na spisku koji je 1958. sačinilo Vijeće;
- postoje relevantni, osnovni sigurnosni interesi koji su dovedeni u pitanje;
- su neophodne vanredne nacionalne mjere kako bi se zaštitili osnovni sigurnosni interesi.

Tačnije rečeno, nakon stupanja na snagu Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti, država članica mora da pokaže zašto nova „po mjeri izrađena“ pravila Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti ne štite njene osnovne sigurnosne interese na odgovarajući način.

Iako ostaje da SPEU još razjasni tačnu marginu diskrecije država članica u definiranju veze između derogacije i zaštite osnovnog sigurnosnog interesa, Evropska komisija je nedavno pokazala spremnost da usvoji jedan proaktivniji stav (vidjeti, na primjer, istrage protiv Grčke i Češke Republike zbog neadekvatnog opravdavanja primjene člana 346 UFEU u kontekstu dva postupka dodjele ugovora za nabavke u oblasti odbrane).

Regulatorni okvir: Sekundarno zakonodavstvo EU – Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti

Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti⁴ stupila je na snagu 21. augusta 2009. Period za implementaciju do čijeg isteka su države članice morale da transponuju Direktivu o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti u svoje nacionalno zakonodavstvo završio se 21. augusta 2011. Ovaj novi instrument je sastavni dio pravne tekovine EU (*EU acquis*), pa je stoga relevantan za sve kandidate za članstvo u EU i za sve potencijalne kandidate.

Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti pruža regulatorni okvir koji je fleksibilan i uzima u obzir posebne karakteristike nabavki u oblasti odbrane. Cilj ovog novog instrumenta je da otvori nacionalna tržišta nabavki u oblasti odbrane za prekograničnu konkurenciju tako što će smanjiti primjere neopravdanog pozivanja na član 346 UFEU od država članica. Član 346 UFEU ostaje nepromijenjen. Međutim, kao što je gore navedeno, države članice će od sada morati jasnije opravdavati zašto je odstupanje od zakonodavstva EU neophodno za zaštitu njihovih osnovnih sigurnosnih interesa, budući da je Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti upravo zato i izrađena da bi odgovorila na specifičnosti i osjetljive karakteristike nabavki u oblasti odbrane.

Područje primjene i važeći pragovi

U principu, Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti obuhvata dva glavna područja:

- vojnu opremu, povezane ugovore o nabavkama usluga i radova;
- nabavke osjetljive prirode za sigurnosne svrhe (ne samo odbrane ili nacionalne sigurnosti) ili nabavke koje uključuju klasifikovane informacije.

⁴ Direktiva 2009/81/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća o usklađivanju postupaka nabavke za određene ugovore o radovima, ugovore o nabavci dobara i ugovore o uslugama koje dodjeljuju javni naručioci ili naručioci u oblasti odbrane i sigurnosti i izmjeni Direktiva 2004/17/EZ i 2004/18/EZ od 13. jula 2009.

Važno je napomenuti da su prije donošenja Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti nabavke osjetljivih (ali nevojnih) usluga ili opreme bile uglavnom obuhvaćene Direktivom o nabavkama u javnom sektoru i Direktivom o nabavkama u komunalnim djelatnostima. Ovo znači da je važno da naručiocu budu svjesni tačnog područja primjene Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti po pitanju ugovora o javnim nabavkama koji su prethodno bili regulirani drugim Direktivama o javnim nabavkama.

Obrazloženje za široko područje primjene Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti je dvostruko: s jedne strane, savremena tehnologija čini da je sve teže razlikovati tehnologiju odbrane i civilnu tehnologiju (često je odlučujući faktor primjena određene tehnologije prije nego njena priroda). S druge strane, također je sve teže odrediti razliku između unutrašnje i vanjske sigurnosti. Na primjer, nabavka sigurnosne opreme i usluga koju provodi civilni aerodrom u današnje vrijeme izaziva razloge za sigurnosnu zabrinutost uporedive s onima koji prate tradicionalnu nabavku u oblasti odbrane. Iz ovog razloga ovaj specijalno prilagođeni, fleksibilni režim javnih nabavki također obuhvata ove ugovore o javnim nabavkama iz oblasti sigurnosti.

Kao i kod drugih Direktiva o nabavkama, vrijednost relevantnih ugovora mora da bude iznad određenih pragova da bi se primjenjivala Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti. Pragovi koji se primjenjuju trenutno su sljedeći:

- 418.000 EUR za ugovore o javnoj nabavci dobara i usluga;
- 5.225.000 EUR za ugovore o javnoj nabavci radova.

Kao i u slučaju drugih Direktiva o javnim nabavkama, ovi pragovi će biti periodično ažurirani. Vidjeti Informativni dokument o javnim nabavkama br. 5 – *Finansijski pragovi EU* za više informacija.

Ugovori čija je vrijednost ispod ovih pragova nisu obuhvaćeni Direktivom o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti. Međutim, ako je očekivajuće da će privući prekogranično interesovanje, ovi ugovori su obuhvaćeni općim pravilima i načelima zakonodavstva EU, na primjer načelima nediskriminacije i transparentnosti. Vidjeti Informativni dokument o javnim nabavkama br. 15 – *Ugovori ispod finansijskih pragova* za više informacija o općim pravilima i načelima koji se primjenjuju na ugovore ispod finansijskog praga.

Postupci javnih nabavki

Vjerovatno jedna od najznačajnijih inovacija Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti je to što naručiocu u oblasti odbrane imaju slobodu da odaberu *pregovarački postupak s objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda* (zajedno s restriktivnim postupkom) kao standardni postupak nabavke. Ovo omogućava veću fleksibilnost za naručioce i više slobode da razmotre s privrednim subjektima rješenja koja imaju na raspolaganju. Treba napomenuti da je sličan pristup izabran za Direktivu o nabavkama u komunalnim djelatnostima, ali ne i za Direktivu o nabavkama u javnom sektoru.

Pored toga, naručiocu mogu da koriste konkurentni dijalog i pregovarački postupak bez objavljivanja poziva za podnošenje ponuda na osnovu posebnih razloga. Osnovi za primjenu konkurentnog dijaloga isti su kao i oni u Direktivi o nabavkama u javnom sektoru.

Osnovi za korištenje pregovaračkog postupka bez objavljivanja poziva za podnošenje ponuda uključuju dvije dodatne okolnosti koje uopće nemaju ekvivalente u Direktivi o nabavkama u javnom sektoru.

Prva se odnosi na ugovore o javnim nabavkama koji se bave nabavkom usluga zračnog i morskog prevoza za oružane ili sigurnosne snage raspoređene (ili koje će biti raspoređene) u inozemstvu, kada naručilac mora da nabavi ove usluge od privrednih subjekata koji garantuju validnost svojih ponuda samo za tako kratke vremenske rokove s kojima se ne uklapa

vremenski rok za restriktivni postupak ili za pregovarački postupak s objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda (uključujući njihove verzije sa skraćenim vremenskim rokovima).

Druga se odnosi na hitnost koja proizilazi iz krize. U takvim slučajevima, pregovarački postupak bez objavljivanja poziva za podnošenje ponuda se može koristiti ako bi poštovanje restriktivnog postupka ili pregovaračkog postupka s objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda (čak i sa skraćenim vremenskim rokovima) bilo nekompatibilno s hitnošću krize.

Vidjeti Informativni dokument o javnim nabavkama br. 10 – *Postupci javnih nabavki* za opće informacije o postupcima koji se navode u tekstu iznad.

Sigurnost informacija

Druga važna inovacija Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti je uključivanje određenih odredaba u vezi sa sigurnošću informacija. Zbog osjetljivosti predmeta ugovora o javnim nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti, postupanje s povjerljivim informacijama je od izuzetne važnosti. Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti uključuje posebno sročene odredbe koje pokušavaju da riješe ovo pitanje. Na primjer, naručilac može da zahtijeva od privrednih subjekata sljedeće:

- obavezivanje naručioca i već određenih podizvođača da će adekvatno čuvati povjerljivost svih povjerljivih (klasifikovanih) informacija u svom posjedu ili kojima imaju pristup, u skladu s relevantnim propisima države članice o sigurnosnoj provjeri;
- obavezivanje ponuđača da će obavezati druge podizvođače s kojima će zaključiti podizvođački ugovor na gore navedenu obavezu tokom izvršenja ugovora;
- dovoljno podataka o već određenim podizvođačima koji će omogućiti naručiocu da utvrdi da li svaki od njih posjeduje sposobnosti koje su potrebne da bi se adekvatno čuvala povjerljivost klasifikovanih informacija kojima oni imaju pristup ili koje su dužni da proizvedu tokom obavljanja svojih podizvođačkih aktivnosti;
- obavezivanje ponuđača da će osigurati gore navedene informacije od svih drugih podizvođača s kojima će sklopiti ugovor kao s podizvođačima tokom izvršenja ugovora.

Važno je napomenuti ovdje da države članice moraju da prepoznaju ekvivalentne sigurnosne provjere koje izdaju druge države članice. Odluka u vezi s postojanjem takve ekvivalencije ostaje na državi članici koja provodi nabavku.

Sigurnost snabdijevanja

Sigurnost snabdijevanja u kontekstu nabavki u oblasti odbrane i sigurnosti od suštinskog je značaja. Države članice su često pokušavale da opravdaju odstupanja od pravila i propisa EU o javnim nabavkama baš na osnovu ovog razloga. U stvari, nedostatak određenih odredaba za sigurnost snabdijevanja bio je jedan od razloga zašto je Direktiva o nabavkama u javnom sektoru bila smatrana nepogodnom za ugovore o nabavkama u oblasti odbrane.

Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti sadrži specifičnu odredbu koja pokušava da odgovori na zabrinutosti država članica. Naročito, Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti predviđa da naručioci moraju da naglase sve zahtjeve koji se tiču sigurnosti snabdijevanja u konkursnoj dokumentaciji, a od privrednih subjekata mogu da zahtijevaju sljedeće:

- potvrdu (uvjerenje) ili dokumentaciju koja (na način kojim je zadovoljan naručilac) dokazuje da će ponuđač biti u mogućnosti da poštuje svoje obaveze u vezi s izvozom, prenosom i tranzitom robe koja se vezuje za ugovor;

- navod o bilo kakvom ograničenju naručioca koje se odnosi na otkrivanje, prenos ili upotrebu proizvoda i usluga ili bilo koji rezultat tih proizvoda ili usluga radi kontrole izvoza ili sigurnosnih mehanizama;
- potvrdu ili dokumentaciju koja dokazuje da će organizacija i lokacija ponuđačevog lanca snabdijevanja omogućiti ponuđaču da ispuni zahtjeve javnog naručioca/naručioca u pogledu sigurnosti snabdijevanja, kao i obavezu kojom osigurava da moguće promjene u njegovom lancu snabdijevanja tokom izvršenja ugovora neće nepovoljno uticati na ispunjavanje tih zahtjeva;
- obavezu ponuđača da uspostavi i/ili održava sposobnosti koje se zahtijevaju da bi ispunio dodatne potrebe naručioca koje su posljedica krize i bilo koju dodatnu dokumentaciju dobijenu od nacionalnih organa ponuđača koja se odnosi na ispunjavanje dodatnih potreba javnog naručioca/naručioca, a koje su posljedica krize;
- obavezu ponuđača da će provesti održavanje, modernizaciju ili prilagođavanje snabdijevanja obuhvaćenog ugovorom;
- obavezu ponuđača da će pravovremeno obavještavati naručioca o svakoj promjeni u svojoj organizaciji, snabdjevačkom lancu ili industrijskoj strategiji koja može da utiče na njegove obaveze prema tom naručiocu;
- obavezu ponuđača da će javnom naručiocu/naručiocu osigurati, prema rokovima i uslovima o kojima će se dogovoriti, sva potrebna sredstva neophodna za proizvodnju rezervnih dijelova, komponenti, montažnih dijelova i posebne opreme za testiranje, uključujući tehničke crteže, licence i uputstva za upotrebu, u slučaju da on više nije u mogućnosti da osigura to snabdijevanje.

Važno je naglasiti da naručiocu ne mogu da obavežu ponuđača da obaveže državu članicu da ne primjenjuje svoje nacionalne kriterije za izvoz, prevoz ili tranzit, pod uslovom da su oni u skladu s međunarodnim pravom ili pravom EU.

Pravni lijekovi

Još jedna važna karakteristika Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti je da pored materijalnih odredaba također uključuje specifične odredbe o pravnim lijekovima. Ove odredbe o pravnim lijekovima u skladu su s takvim odredbama Direktive o pravnim lijekovima (Direktiva 89/665/EZ izmijenjena i dopunjena Direktivom 2007/66/EZ). Vidjeti Informativni dokument o javnim nabavkama br. 12 – *Pravni lijekovi* za informacije o zahtjevima Direktive o pravnim lijekovima.

Postoje određene razlike koje odgovaraju specifičnostima nabavki u oblasti odbrane i sigurnosti. Na primjer, nevaženje ugovora može da ne bude na raspolaganju ako bi posljedice nevaženja ugovora ugrozile širi ugovor iz oblasti odbrane ili sigurnosti.

U skladu sa specifičnom prirodom javnih nabavki u oblasti odbrane i sigurnosti, države članice također imaju slobodu da formiraju određeno tijelo čija bi isključiva nadležnost bila preispitivanje i zaštita prava za slučajeve nabavki u oblasti odbrane i sigurnosti, pod uslovom da ono održava sve mjere zaštite propisanog postupka sudskog preispitivanja i da se relevantna odluka o javnoj nabavci konačno može preispitati od tijela koje se smatra sudom ili tribunalom za potrebe zakonodavstva EU (naime, tijela koje može da upućuje preliminarna pitanja SPEU).

Druga pitanja

Kompenzacije (*Offsets*)

Kompenzacije su prakse koje slijede naručioc u oblasti javnih nabavki u oblasti odbrane s ciljem da očuvaju domaću industriju očekujući neku vrstu uzvraćanja za njihovu „investiciju“, tj. za isplatu koju daju stranom izvođaču za naručivanje odbrambene opreme ili povezanih usluga. Na primjer, kompenzacija može da bude u obliku učešća odbrambene industrije zemlje naručioca u fazi proizvodnje iz ugovora o nabavci iz oblasti odbrane, kroz *koproizvodnju* ili kroz *podugovaranje*, ili uključivanje domaće industrije kao podizvođača u buduće ugovore inozemnog dobavljača. Kompenzacije mogu da se jave kao uslov za učestvovanje stranih dobavljača/izvođača u određenom postupku nabavke ili kao kriterij za dodjelu. Kompenzacije su česta karakteristika režima nabavki u oblasti odbrane zemalja s malim ili srednjim bazama odbrambene industrije.

Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti ne bavi se eksplicitno važnim pitanjem kompenzacija. Međutim, stav Evropske komisije iskazan u Interpretativnom saopštenju o članu 296 EZ (sada član 346 UFEU) i u Smjernicama o kompenzacijama glasi da su kompenzacije, po samoj svojoj prirodi, diskriminatorne, budući da imaju za cilj promoviranje domaće industrije zemlje naručioca. Ovo znači da su, u principu, kompenzacije u suprotnosti sa zakonodavstvom EU.

Ipak, određene prakse kompenziranja mogu biti opravdane na osnovu jednog od izuzetaka koji se nalaze u Ugovorima o EU. Najrelevantniji je, svakako, član 346 UFEU. Drugim riječima, države članice bi mogle da opravdaju određene kompenzacije ako ove prakse ispunjavaju uslove člana 346 UFEU kao što je razmatrano u tekstu iznad. Važno je napomenuti u ovom trenutku da Evropska komisija smatra da bi bilo veoma teško opravdati takozvane nevojne kompenzacije, tj. obaveze o kompenzaciji nametnute stranom izvođaču koje nisu u vezi sa sektorom odbrane – na primjer, ako je strani izvođač u obavezi da kupi određeni broj mašina za fotokopiranje iz industrije države naručioca – na osnovu člana 346 UFEU zato što one nemaju očigledne veze s osnovnim sigurnosnim brigama države članice koja provodi nabavku.

Nedavna inicijativa Evropske odbrambene agencije (EOA-EDA) Kodeks ponašanja u vezi s kompenzacijama (koji je stupio na snagu 1. jula 2009) pokušava da umanjí negativne posljedice kompenzacija.

Kao što je već spomenuto, Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti ne sadrži odredbe o kompenzacijama. Međutim, ona sadrži niz odredaba o „zaključivanju ugovora s podizvođačem, tj. podugovaranju“ koje imaju za cilj da se pažnja posveti nekim brigama koje su navele države članice na to da usvoje prakticanje kompenzacija, na primjer, zaštita malih i srednjih preduzeća (MSP), ali na način koji je u skladu sa zakonodavstvom EU. Naročito, Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti dozvoljava državama članicama da zahtijevaju da glavni izvođač sklupa podizvođačke ugovore za dijelove ugovora s trećim stranama. Važno je napomenuti, međutim, da potencijalni podizvođači ne smiju da budu diskriminirani na osnovu nacionalnosti. Ovo je glavna razlika između odredaba o „podugovaranju – zaključivanju ugovora s podizvođačima“ Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti i praktikovanja kompenzacija.

Paralelni režimi:

- **Kodeks ponašanja EOA za nabavke u oblasti odbrane**

Drugi relevantni režim u oblasti nabavki EU u oblasti odbrane je Kodeks ponašanja za nabavke u oblasti odbrane Evropske odbrambene agencije (pokrenut 1. jula 2006).

Ovo je dobrovoljni režim koji nije zakonski obavezujući niti zakonski izvršan režim, a primjenjiv je u slučajevima ugovora o javnim nabavkama u kojima su ispunjeni uslovi iz člana 346 UFEU,

drugim riječima, u slučajevima koji nisu obuhvaćeni Direktivom o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti.

Kodeks ponašanja se primjenjuje na ugovore o javnim nabavkama iz oblasti odbrane – ali ne i sigurnosti – čija vrijednost premašuje 1 milion EUR. Ugovori koji podliježu ovom režimu moraju da ispunjavaju zahtjeve o objavljivanju koji su mnogo labaviji nego oni propisani Direktivom o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti. Naročito, naručioci su slobodni da izaberu bilo koji postupak nabavke pod uslovom da poštuju načela transparentnosti, nediskriminacije i jednakog tretmana. Drugim riječima, režim ima iste ciljeve kao i Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti, ali obuhvata naizgled različitu oblast (tj. ugovore o javnim nabavkama koji ispunjavaju uslove člana 346 UFEU) i znatno manje je preskriptivan. Prilike za ugovore se objavljuju na centralnom elektronskom portalu koji je dostupan svima.

Značaj Kodeksa ponašanja bi se trebao umanjiti nakon stupanja na snagu Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti, budući da je cilj da se države članice sve rjeđe pozivaju na član 346 UFEU, s obzirom na prilagođenu prirodu Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti.

- **Nabavka u oblasti odbrane: Države koje nisu članice EU (treće države)**

Kao što je spomenuto u tekstu, Direktiva o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti sada sačinjava dio pravnih tekovina EU (*EU acquis*), što znači da će svi trenutni ili budući kandidati morati da je inkorporiraju u svoje nacionalno zakonodavstvo.

Što se tiče postojećih obaveza koje je preuzela EU sa svojim državama članicama prema trećim državama na osnovu plurilateralnog Sporazuma o vladinim nabavkama (SVN), može se reći da član XXIII (1) SVN dozvoljava svakoj strani potpisnici da preuzima „svaku radnju (...) koja se čini neophodnom za zaštitu njenih osnovnih sigurnosnih interesa koji se odnose na nabavku oružja, municije ili vojnih materijala, ili na nabavke neophodne za potrebe nacionalne sigurnosti ili nacionalne odbrane“. Štaviše, dio (3) Priloga I Dodatka SVN jasno pokazuje da su strane potpisnice izuzele teške nabavke u oblasti odbrane iz područja primjene SVN. Ovo se također jasno navodi u Preambuli Direktive o nabavkama u oblasti odbrane i sigurnosti u recitativu 18.

Ovdje treba napomenuti da je područje primjene člana XXIII (1) SVN šire od područja primjene člana 346 UFEU s obzirom na to da se odnosi ne samo na „oružje, municiju i vojne materijale“, već i na „nabavke neophodne za nacionalnu sigurnost“. Ovo znači da se države članice mogu pozivati na član XXIII (1) SVN također u slučajevima nabavki nevojne opreme koje su osjetljive prirode.

Dodatne informacije

Publikacije

Web-stranica Evropske komisije o javnim nabavkama u oblasti odbrane, koja uključuje interpretativna saopštenja i smjernice, uključujući one navedene u ovom Informativnom dokumentu o javnim nabavkama:

http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/rules/defence_procurement/

Drugi izvori

Web-stranica Evropske odbrambene agencije za kodekse ponašanja navedene u ovom Informativnom dokumentu o javnim nabavkama: <http://www.eda.europa.eu>